

INNHOOLD

	Side
Forord	3
BAKGRUNNSFORSTÅELSE	
HVA ER FRAVÆR?	4
Gyldig og ugyldig fravær	5
Alvorlig skolefravær	7
LANGVARIG, ALVORLIG SKOLEFRAVÆR	8
Hvem utvikler langvarig, alvorlig skolefravær?	9
Årsaker til langvarig, alvorlig skolefravær	11
Den onde sirkelen	12
Tiltakssirkelen	13
FOREBYGGING AV SKOLEFRAVÆR	14
HANDLINGSDEL	
RUTINER FOR OPPFØLGING AV NÆRVÆRSTILTAK	24
Helhetlig arbeid	25
Fire nivåer i arbeidet med alvorlig skolefravær	26
IOP - Etter henvisning til PPT og kartlegging	30
Råd fra elevrådene i Holeskolen	33
LOVVERK OG REFERANSER	36

Sist revidert 02.09.2022

FORORD

Hole kommune skal forebygge vansker, og iverksette tiltak raskt når en elev har høyt skolefravær.

Vi vet fra forskning at skoler som legger vekt på betydningen av tilstedeværelse og har gode rutiner for registrering og oppfølging av fravær, ofte har lav fraværsproblematikk. Når fraværet kan avdekkes tidlig, kan vi hindre at det øker og gjør situasjonen for eleven vanskeligere.

Det er vårt felles ansvar å samarbeide for å finne gode løsninger slik at eleven igjen opplever motivasjon og ønske om å komme til skolen igjen.

Godt forebyggende arbeid, avdekking, grundig kartlegging og rask igangsetting av tiltak forbedrer prognosen for disse elevene.

For elever som allerede har utviklet et høyt og varig fravær, handler det om å gi støtte til å sammen finne veien tilbake til en hverdag der skoledeltakelse igjen er mulig.

Denne planen angir retningslinjene for hvordan skolene i Hole skal forebygge og håndtere alvorlig skolefravær. Planen er bygget opp i tre deler:

- En teori del med bakgrunnsforståelse.
- En handlingsdel som beskriver ledd i oppfølging
- En ressursdel med nyttige verktøy

Hole kommune har hentet inspirasjon fra flere andre kommuner i arbeidet, spesielt Bærum kommunes fraværsrutine, Oslo, Lier, Nittedal og Asker kommune.

Takk til alle elevrådene i Holeskolen som har uttalt seg og kommet med gode råd.

Hole, mars 2022

Espen Pedersen

Kommunalsjef oppvekst

Merete Ludmann

Tjenesteleder skole

HVA ER FRAVÆR?

Gyldig og ugyldig fravær

En naturlig inndeling av skolefravær kan være fravær med eller uten «gyldig grunn». Alle, både kontaktlærer og faglærere, må føre fravær hver time, samt faglærer må melde til kontaktlærer når en elev er borte fra timen. Det må også undersøkes om utstyr (f.eks. gymtøy) til stadighet mangler. All fraværsføring skjer i Visma Flyt skole, og lastes over til elevmappa ved skoleårets slutt.

GYLDIG FRAVÆR

Er sykdom, innvilget permisjon eller fravær grunnet forhold eleven og foreldrene ikke rår over.

UGYLDIG FRAVÆR

Dersom eleven har fravær uten foreldrenes viten og samtykke, vil det regnes som «ugyldig fravær». I tillegg regnes et hvert fravær som ugyldig inntil skolen har fått beskjed av foreldre om årsaken til fraværet og skolen har definert årsaken til fraværet som gyldig.

Skolen må alltid undersøke årsaken til fraværet for å avdekke hvorvidt årsakene er rimelige (f.eks. ved å undersøke om det foreligger legeattest). Et høyt fravær, uansett årsak, krever oppfølging fra skolen. Selv om årsaken er klart definert, vil mange elever trenge hjelp både sosialt og faglig .

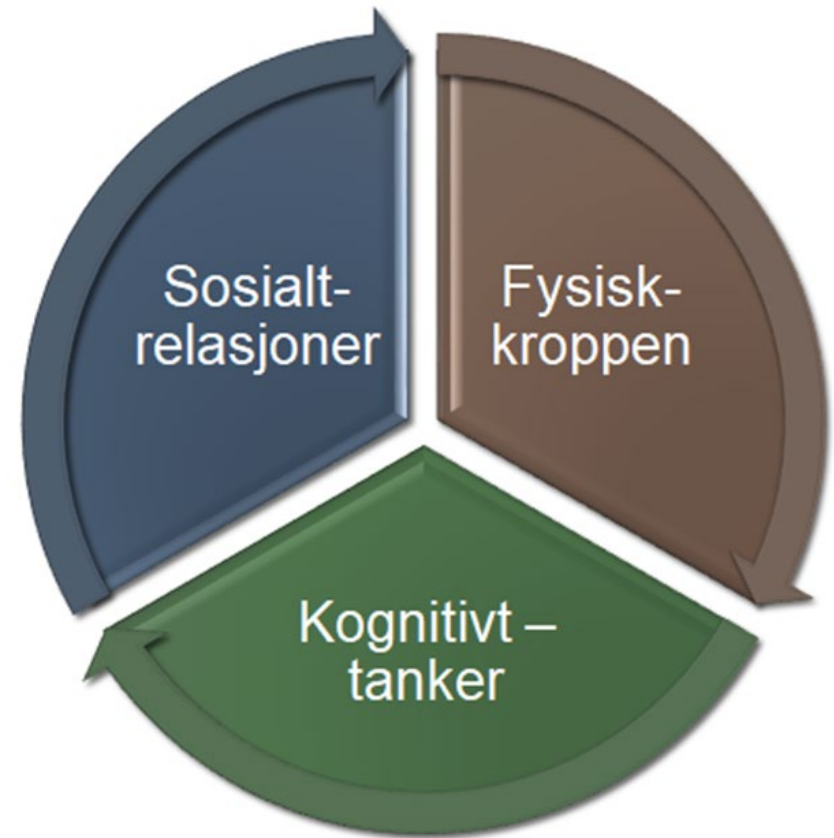

Helse og fravær

Helse handler om hvordan det står til med oss i forhold til det fysiske, det kognitive (våre tanker) og det sosiale (våre relasjoner). Det er interaksjonen mellom disse dimensjonene, som har betydning for vår egen opplevelse av helse og velvære og det å ha det bra.

Helse kan defineres som "overskudd i forhold til hverdagens krav". Elever som ikke makter skolehverdagens normale krav, har en grad av uhelse som må forstås og arbeides med.

Alvorlig skolefravær

Vanlige betegnelser på skolefravær har til felles at ansvaret for fraværet ofte plasseres hos eleven selv. Årsakene til et lengre skolefravær er som regel sammensatte, og ligger også ofte utenfor eleven.

Eleven og foresatte skal ikke, og kan ikke, ha eneansvaret for at situasjonen endrer seg.

Med bakgrunn i dette har Hole kommune valgt å bruke begrepet alvorlig skolefravær om skolefravær som krever tiltak. Følgende punkter skal følges opp med en telefonsamtale den dagen det inntreffer.

ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

- Har én enkelttime eller mer ugyldig fravær.
- Har høyt gyldig fravær, fem dager eller mer på tre måneder, er det innvilget permisjon på 5 dager, trenger man ikke ringe hjem, men vurdere neste søknad.
- Har kommet for sent tre ganger på én måned.
- Møter opp på skolen, men klarer ikke å gå inn eller forlater den igjen, eller unnlater å gå inn i en time, selv om eleven er på skolen.

Når et alvorlig skolefravær varer over tid, kalles det langvarig, alvorlig skolefravær.

LANGVARIG, ALVORLIG SKOLEFRAVÆR

Hvem utvikler langvarig, alvorlig skolefravær?

Alvorlig skolefravær kan utvikle seg gradvis eller oppstå plutselig. Langvarig alvorlig skolefravær kan oppstå i hele skoleforløpet, men har økt risiko ved skolestart, i overgangen til ungdomsskolen, ved skolebytte, eller etter lengre ferier og sykefravær (Lysne, 1996).

Langvarig og alvorlig skolefravær

Systematisk forståelse	Helhetlig kartlegging	Beskyttende faktorer	Risikofaktorer
Elevenes fysiske og psykiske helse	<p>Kronisk fysiske sykdommer.</p> <p>Nevroutviklings-forstyrrelser.</p> <p>Psykiske vansker.</p>	<p>Eleven har et positivt selvbilde.</p> <p>Eleven har kjennskap til egen diagnose og utviklet en forståelse og aksept for den.</p> <p>Eleven vet hvor de kan få hjelp med ting de strever med, og stoler på at voksne vil dem vel.</p>	<p>Fysiske plager. Psykisk sårbarhet.</p> <p>Innadvendthet.</p> <p>Prestasjonsangst.</p> <p>Bekymring for annet enn skole.</p> <p>Lærevansker.</p> <p>Lav sosial kompetanse, er ofte alene.</p> <p>Viser utagerende atferd hvor det stilles krav.</p> <p>Viser motstand mot å delta i enkelte situasjoner på skolen, og i økende grad snevrer inn dette.</p>
Familie og hverdagsliv	<p>Samspill mellom foreldre og barn.</p> <p>Konflikter.</p> <p>Fysisk og/eller psykisk helsevansker hos foreldre eller søsken.</p> <p>Kulturelle forhold.</p> <p>Tillit eller mistillit til skolen (gode og dårlige erfaringer med å få hjelp).</p> <p>Nettverk.</p>	<p>God fysisk og psykisk helse hos foreldre og søsken.</p> <p>Familiens støtte i eget nettverk.</p> <p>Varme og tydelige foreldre, med trygg grensesetting.</p>	<p>Samspillsvansker.</p> <p>Fysisk eller psykisk vanske hos foreldre eller søsken.</p> <p>Endringer i familiesituasjonen.</p> <p>Manglende grensesetting.</p> <p>Foresatte har egne negative erfaringer med skole.</p> <p>Lite eller fraværende nettverk.</p>
Skolehverdagen faglig og sosial	<p>Skole – hjem samarbeid.</p> <p>Elev-lærer relasjoner (trygt – utrygt).</p> <p>Utløsende hendelser.</p> <p>Elev-elev relasjoner.</p> <p>Trygt og godt læringsmiljø.</p> <p>Tilpasset opplæring.</p> <p>Kunnskap i skolen om ulike vansker.</p> <p>Vurdering av spesialundervisning (PPT).</p>	<p>Eleven har gode sosiale relasjoner på skolen, minst en lærer og en medelev/venn.</p> <p>Godt samarbeid mellom foresatte og skole.</p> <p>Skolen har gode fraværsrutiner.</p> <p>God klasseledelse.</p> <p>Skolefaglig mestringsfølelse hos eleven, bredde i tilpasset opplæring.</p> <p>God informasjonsflyt ved overganger.</p> <p>Tidlig involvering av andre instanser.</p>	<p>Mangelfulle rutiner for registrering og oppfølging av fravær.</p> <p>Uhensiktsmessig håndtering av, og holdninger til fravær.</p> <p>Dårlig klasse og læringsmiljø.</p> <p>Mobbing og sosiale konflikter.</p> <p>Lite kontinuitet i opplæringen, høyt lærerfravær.</p> <p>Lav kompetanse om ulike vansker.</p> <p>Lite samarbeid mellom instanser.</p>
Elevenes fritid	<p>Vennerelasjoner.</p> <p>Deltakelse i fritidsaktiviteter.</p> <p>Interesseområder.</p> <p>Gaming – online fellesskap.</p>	<p>Har en eller flere interesser.</p> <p>Deltar i fellesskap enten organisert eller digitalt gjennom gaming.</p>	<p>Slutter med fritidsaktiviteter</p>

Årsaker til langvarig, alvorlig skolefravær

Det kan være flere årsaker til at enkelte elever utvikler langvarig alvorlig skolefravær, og problematikken er som regel sammensatt (Ingul, 2005).

Vi vet at årsakene til langvarig alvorlig skolefravær er både individuelle, relasjonelle og strukturelle, og ofte kan de ikke skilles tydelig fra hverandre.

Noen ganger kan det være vanskelig å identifisere konkrete årsaker til fraværet.

Ofte har problemene utviklet seg over tid, og det som en gang var utløsende faktorer, er kanskje ikke så aktuelt lenger.

Det kan da være nyttig å se på hva som opprettholder og påvirker skolefravær, uavhengig av årsak.

Den onde sirkelen

Den onde sirkelen ved alvorlig skolefraværproblematikk (Basert på Oslo Kommune, 2009).

I følge Kearney og Silverman (1996) er det ofte opprettholdende og forsterkende faktorer som bidrar til elevens skolefravær.

Fraværet i seg selv er også en forsterkende faktor. Jo lenger du blir borte fra skolen, jo verre er det å komme tilbake. Når en er borte over tid, faller utenfor den sosiale tilhørigheten i klassen og på skolen. I tillegg mister eleven mer og mer kontakt med nære venner. Skolearbeidet blir ikke gjort, og eleven kan oppleve en rekke negative bekreftelser på egen utilstrekkelighet.

TILTAKSSIRKELEN

Dette vet vi påvirker barn og ungdom, uavhengig av fraværets opprinnelige årsak:

Otnes, 2016

FOREBYGGING AV SKOLEFRAVÆR

14

7 punkter for **ET GODT LÆRINGSMILJØ**

Av Thomas Nordahl

Vennskap og relasjoner til jevnaldrende

Relasjoner mellom elev og lærer

**Lærerens ledelse av klasser
og undervisningsforløp**

Normer og regler

Elevsyn og forventninger til læring

Det fysiske miljøet i skolen

Samarbeid mellom hjem og skole

Beskyttelsesfaktorer

Det fins en rekke beskyttelsesfaktorer mot alvorlig skolefravær i skolen som system og i relasjonene mellom menneskene som oppholder seg i skolen:

- En positiv skolekultur.
- Positive relasjoner mellom voksne og barn.
- De voksnes evne til å lede klasser og grupper.
- Godt samarbeid mellom skole og hjem.
- Gode rutiner og holdninger til skolefravær.
- Handlingsplaner for intervensjon ved et høyt fravær.
- Tidlig involvering av andre instanser.

En positiv skolekultur

Skolens kultur påvirker elevenes trivsel på skolen og relasjonen mellom de voksne og elever.

Barn og unge som går på skoler der de voksne er opptatt av å se hver enkelt, motivere og være tydelige ledere, vil i større grad trives og være mer motivert for å være på skolen.

Positive relasjoner mellom voksen og barn

Barn og unge har et grunnleggende behov for å bli sett, oppleve tilhørighet, utvikle seg og oppleve mestring.

Gode relasjoner mellom voksne og barn er helt sentrale byggeklosser i arbeidet med å skape både trygghet, trivsel og læring. Tilsvarende kan følelser som er på avveie hemme læring.

Med gode, proaktive strategier, kan alle voksne på skolen bidra til at elevene bygger en god selvfølelse og får motivasjon for læring. De voksne kan hjelpe elevene med å regulere følelser og gi dem trøst og hjelp, i tillegg til at de kan være en trygg havn som utgangspunkt for utforsking.

De voksnes evne til å lede klasser og grupper

Gode relasjoner er viktig, men ikke tilstrekkelig for å skape en god skolehverdag. Gode rutiner og strukturer danner en ramme som gode relasjoner kan utvikle seg innenfor. Det frigjør tid og energi til læring.

De voksnes evne til å lede klasser og grupper er en like viktig bærebjelke for læring og trivsel som det relasjoner er. I sin ledelse av klassen eller gruppa, styrer den voksne den sosiale samhandlingen mellom elevene. En proaktiv lærer, som er tett på elevgruppen, har mulighet til å fange opp dynamikken i gruppen tidlig.

Godt samarbeid mellom skole og hjem

Barn og unges utvikling og læring er målet for samarbeid mellom hjem og skole. Dette gjelder både den skolefaglige læringen og den sosiale og personlige utviklingen.

Barn og unges foreldre er en avgjørende ressurs i arbeidet for å skape et godt skolemiljø. Når skolen og hjemmet samarbeider og formidler de samme verdiene og de samme, positive forventningene til barn og unge, har det en positiv effekt på trivsel og læring. Foreldrene har medansvar for å skape et godt fellesskap mellom barna, men det formelle ansvaret for samarbeidet ligger hos skolen som er den profesjonelle aktøren. Det er skolens ansvar å skape gode arenaer for samarbeid og å komme hjemmet i møte med en åpen og positiv holdning. Dette gir gode muligheter for dialog og åpenhet rundt elevenes situasjon og eventuelle utfordringer.

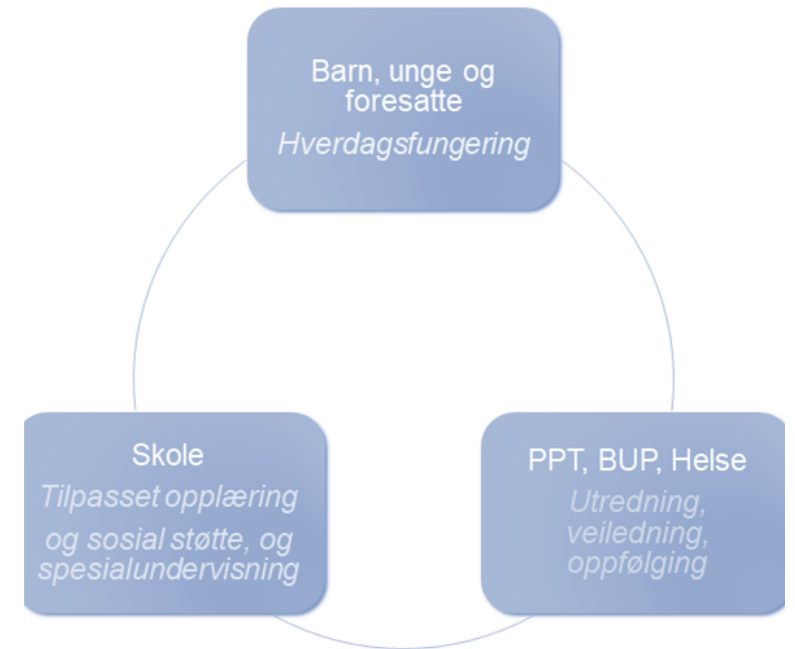
Barna har ofte gode forslag og innspill til hvordan fastlåste situasjoner kan løses. Barn har rett til å bli hørt når deres skolesituasjon skal diskuteres.

Det er viktig at man forsikrer seg om at elevens stemme er hørt, men ansvaret for gode beslutninger kan ikke overlates til eleven alene.

Barn og unge har et grunnleggende behov for å bli sett, og oppleve tilhørighet.

Elevens funksjonsnivå

- I et godt samarbeidsklima får eleven og foresatte rom til å beskrive barnet eller ungdommens nåværende hverdagsfungering. Det kan handle om opplevelse av slitenhet, søvn og søvnvansker, mat, overskudd til å treffe andre, ha noe meningsfullt å gjøre, deltakelse i fritidsaktiviteter og annet som har innvirkning på barnets hverdagsliv. Hverdagsfungering er helt sentralt fordi det er premissleverandør for skolefungering.
- Skolen skal på sin side fokusere på hva de kan tilrettelegge for innen tilpasset opplæring, relasjoner og sosial støtte i skolen og innen spesialundervisning.
- Det er også i mange situasjoner vesentlig og hensiktsmessig å samarbeide med en øvrig instans som PPT, BUP, fastlege, sykehus eller andre som kan belyse elevens vansker med utredning, veiledning og oppfølging av barnet eller ungdommens behov.

Innenfor skolens tilrettelegging er det særlig tre faktorer som er avgjørende:

Elever *trives og opplever sosial støtte* fra lærere og medelever

Opplæringen blir faglig tilpasset slik at elever gjennom pedagogiske tiltak kan *kompensere for redusert arbeidsevne*

Skolen har eller mottar veiledning for å kunne beskrive og forstå reaksjoner og deres konsekvenser for fungering *over tid*

Schultz, Røkholt, Skarstein, Strøm & Langballe, 2019

Gode rutiner og holdninger på skole til skolefravær

Opplæringsloven angir barn og unges rett og plikt til grunnskole opp- læring. Skoler som legger vekt på betydningen av tilstedeværelse og har felles holdninger og gode rutiner for registrering og oppfølging av fravær, ofte har lav fraværspromatikk.

Et viktig suksesskriterium er at skolen tar fravær på alvor ved å føre fravær daglig, har jevnlig gjennomgang av fraværet og tar raskt kontakt når en elev har vært borte. Det er avgjørende at alle på skolen har en felles holdning om at tidlig innsats er viktig.

1. Det føres fravær i Visma Flyt skole for hver enkelttime. Faglærer gir beskjed til kontaktlærer om en elev er borte en enkelt time, eller om det mangler utstyr for å delta i timen (eks. gymtøy), alt fravær overføres til elevmappa i slutten av skoleåret.
2. Kontaktlærer tar kontakt med hjemme hvis punktene i alvorlig skolefravær finner sted.
3. Er det kjent årsak over en viss tid, (tre måneder) skal man likevel ta telefon og undersøke om man er enige at det er kjent årsak, evt. snakke om legeerklæring.
4. Er det innvilget permisjon på bakgrunn av søknad, ringes det ikke, men vurderes om det gis, eller tar en samtale neste gang det søkes.
5. Ved forsentkomming, må det klargjøres at det sosiale fellesskapet starter ved oppstart, det er vel så viktig som læring.
6. Dersom fraværet er vedvarende, fortsetter rutine med å varsle ledelsen, samt følge opp videre etter planen.

Handlingsplaner for intervensjon ved høyt fravær og tidlig involvering av andre instanser

Det er viktig at skolen har handlingsplaner for intervensjon ved høyt skolefravær. De to viktigste prinsippene i en handlingsplan er tidlig innsats, og at eleven raskest mulig skal tilbake på skolen. For både eleven selv, foreldrene, skolen og andre involverte, er en situasjon med alvorlig skolefravær en belastning som kan virke uoverkommelig. Det kan være utfordrende å holde på holdningen om at det beste for barnet er å raskest mulig komme seg tilbake på skolen. En viktig faktor for å lykkes er å hjelpe eleven med å tilrettelegge for en hverdag som er trygg og forutsigbar.

Barnekonvensjonens artikkel 12 fastslår at barn har rett til å si meningen sin og bli tatt på alvor i saker som angår dem, for eksempel når deres skolesituasjon skal drøftes. Det kan være vanskelig for en elev å se konsekvensene av de valg de tar, og å se løsninger for deres egen situasjon. Derfor er det viktig med tydelige voksne som tar ansvaret for å finne de riktige tiltakene, men at dette gjøres i nært samarbeid med eleven og foresatte.

I mange tilfeller vil skolen ha behov for bistand fra andre instanser for å få elever med alvorlig skolefravær tilbake på skolen. PP-tjenesten og skolehelsetjenesten vil være de mest aktuelle samarbeidspartnerne i førstelinjen. Det bør også vurderes et samarbeid med fastlegen, spesialisthelsetjenesten og barnevernstjenesten. Det er viktig at alle involverte i saken har en forståelse av at problemet eies av alle, både eleven selv, skolen, foreldrene og hjelpeapparatet, og at alle parter tar ansvar for å finne en løsning og bidrar til at eleven kommer seg tilbake på skolen.

«Det er viktig at alle involverte i saken har en forståelse av at problemet eies av alle, både eleven selv, skolen, foreldrene og hjelpeapparatet, og at alle parter tar ansvar for å finne en løsning og bidrar til at eleven kommer seg tilbake på skolen»

RUTINER FOR OPPFØLGING AV NÆRVÆRSTILTAK

Helhetlig arbeid

Hole kommune har valgt tiltakssirkelen (Otnes, 2016) som modell for arbeidet med skolefravær. Tiltakssirkelen inneholder ulike faktorer som påvirker elevens fravær, uavhengig av fraværets opprinnelige årsak. Skolen er den aller viktigste aktøren i arbeidet med skolefravær, og det er viktig at skolen og foreldrene starter arbeidet raskt når en elev har høyt skolefravær. I mange tilfeller vil det være viktig å få bistand fra andre instanser.

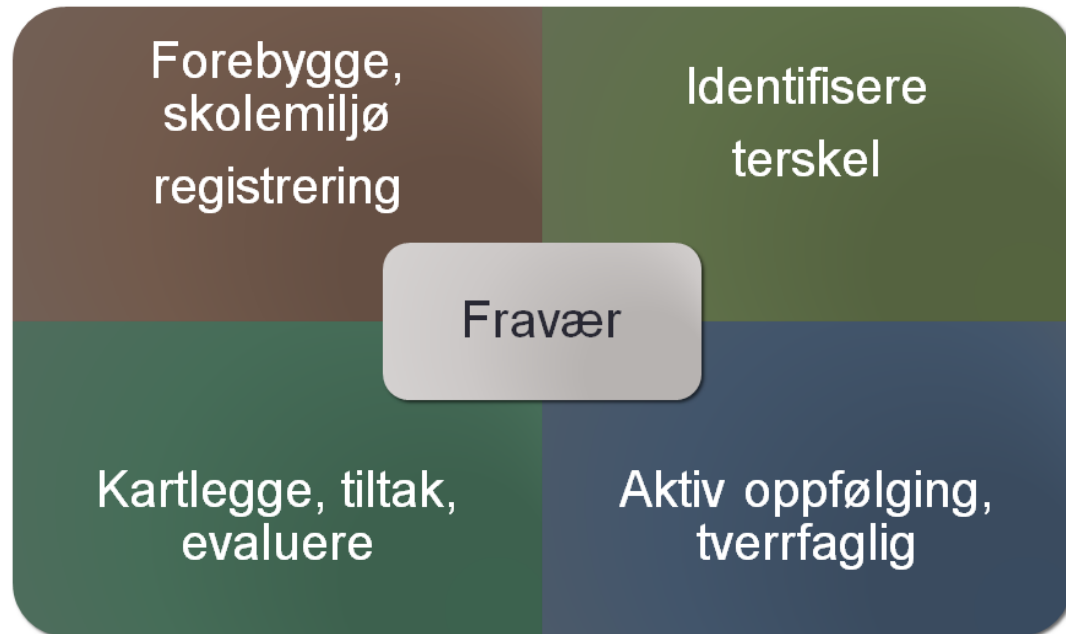
Tiltakssirkelen er en modell som kan hjelpe til med å sikre en helhetlig tilnærming til skolefraværet, og sikre at alle parter tar sin del av ansvaret. Modellen kan brukes ved alle alvorlighetsgrader av fravær.

Se eksempler på hvordan denne kan brukes i ressursdelen i vedleggene.

Kilde: Tiltakssirkelen (Otnes, 2016).

Arbeidet med skolefravær kan deles inn i fire områder:

Oversikten på neste side viser hvordan arbeidet med fraværsoppfølging for elever i Holeskolen skal foregå, hvilke tiltak som skal settes inn når, og hvordan rollefordelingen skal være.

Hva	Hvem	Ansvarlige
Forebygging og registrering av fravær		
<p>Forebyggende arbeid med et godt læringsmiljø i skolehverdagen faglig og sosial</p> <p>Fravær føres daglig – hvilket system sikrer dette?</p> <p>Månedlig gjennomgang av fravær ved kontaktlærer</p> <p>To ganger pr semester – gjennomgang av fravær på trinn/teamtid med avdelingsleder</p> <p>To ganger pr semester – ledelsen gjennomgår skolens samlede fravær</p> <p>Årlig gjennomgang av skolebygningen, inneklima osv</p>	<p>Kontaktlærer/ledelse</p> <p>Kontaktlærer</p> <p>Avdelingsleder Ledelsen</p>	<p>Kontaktlærer Ledelsen</p>
Identifisering terskel		
<p>Kriteriene for når skolen tar kontakt følger definisjonen av alvorlig skolefravær:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eleven har én enkelttime eller mer ugyldig fravær • Eleven har høyt gyldig fravær, fem dager eller mer på tre måneder • Eleven har kommet for sent tre ganger på én måned • Eleven møter opp på skolen, men klarer ikke gå inn eller forlater den igjen <p>Kontaktlærer oppdager raskt alvorlig skolefravær</p> <p>Kontaktlærer ringer foresatte for å sjekke om det er grunn til bekymring for fraværet (selv om lærer opplever å være kjent med årsaken)</p> <p>Hvis ikke bekymring, fortsett å følge opp ved nytt fravær</p> <p>Hvis bekymring, gå til Kartlegging</p>	<p>Kontaktlærer</p>	<p>Kontaktlærer</p>

Kartlegge, tiltak og evaluere		
<p>Ledelsen informeres om at kontaktlærer tar kontakt hjem om fravær og om evt. møte Kontaktlærer innkaller elev og foreldre til et møte Kartlegging av situasjonen i søken om det er et mønster eller grunner til fraværet Tiltak utarbeides og gjennomføres Evaluering etter tre uker Er problemet løst, gå tilbake til hverdagen</p> <p>.....</p> <p>Neste steg – ledelsen informeres og blir med i vurderingen videre, tar over ansvar Er det fortsatt behov for tiltak, må man vurdere å lage en ny treukersplan, vurdere konsultasjon med PPT eller gå til Aktiv oppfølging tverrfaglig, avklare og hente inn tillatelse til samarbeid med skolehelsetjenesten og eller PPT Dersom eleven skal henvises til PPT, må skolen vurdere elevens utbytte av opplæringstilbudet og utarbeide en pedagogisk rapport der tiltakene som har vært prøvd ut beskrives</p>	<p>Ledelse/Kontaktlærer</p> <p>.....</p> <p>Skolehelsetjenesten Skolens ressursteam PPT Andre aktuelle: Fastlege</p>	<p>Ledelsen</p>
Aktiv oppfølging, tverrfaglig		
<p>Vurdere hvilke behov eleven har og hvordan de ulike faginstansene kan bidra for å redusere omfanget av skolefraværet PPT kontaktes. Ved henvisning kan PP-rådgiver ta ansvar for faglig koordinering av videre arbeid, men det kan også være ledelsen ved skolen. I henvisning skal skriftlige avtaler, referat fra allerede utførte tiltak og samarbeidsmøter vedlegges. Elever henvist for fravær prioriteres som hastesak i inntaket hos PPT Andre aktuelle instanser vurderes inn Mer omfattende kartlegging av risiko og ressurser gjennomføres – andre enn kontaktlærer skal jobbe med dette Nye tiltak ut fra kartlegging Jevnlig evaluering, også der fraværet blir langvarig Vurdere behov for legeerklæring (både på årsak og elevens kapasitet for skolefungering)</p>	<p>Ledelsen PPT Kontaktlærer Ressursteam Skolehelsetjenesten</p> <p>Mulige aktuelle aktører: Fastlege BUP Barnevern – dersom hjelpetiltak er ønsket av foresatte</p>	<p>Ledelsen PPT</p>

KARTLEGGING

Kartleggingen skal gjenspeile at bekymringsfullt skolefravær kan påvirkes av mange faktorer. Tiltakssirkelen kan være et verktøy for dette. Aktørene må vurdere elevens skolesituasjon, elevens livsbetingelser generelt, i tillegg til individuelle og familiære forhold. Deler av kartleggingen gjøres før samarbeidsmøtet, men det er også naturlig at noe av kartleggingen skjer i møtet med eleven og foreldrene. For mange elever er det også viktig å få gi sin selvrapportering om egen situasjon til en trygg voksen.

SAMARBEIDSAVTALE/TILTAK

Skolen kaller inn elevene og foreldrene til et møte. Bruk gjerne samtaleguide for denne samtalen i Ressursbanken. Møtet og kartleggingen skal munne ut i en samarbeidsavtale eller en liste med konkrete tiltakspunkter som skriftliggjøres i referatet som alle tar med seg fra møtet. Avtalen skal ha en oversikt over hvilke tiltak som skal gjøres de neste ukene, og en ansvarsfordeling av disse. Det er viktig med tiltak både på skolen og hjemme. Det kan ofte være behov for svært tett oppfølging denne perioden. Samarbeidsavtalen bør også inneholde en plan B, det vil si hva som skal gjøres hvis tiltakene raskt viser seg ikke å virke.

Ved bekymring er det viktig å få andre instanser raskt på banen. Både PP-tjenesten og skolehelsetjenesten vil være en viktig samarbeidspartner. Skolen kan vurdere å oppfordre eleven og foreldrene til et besøk hos fastlegen. Det er viktig å sjekke ut somatiske faktorer som slapphet, magevondt, hyppige infeksjoner osv. Fastlegen kan også være en viktig støttespiller knyttet til psykisk helse. Det er fastlegen som henviser dersom det er behov for hjelp fra spesialisthelsetjenesten.

IOP - Etter henvisning til PPT og kartlegging

- Dersom det er avvik fra kompetansemål og/eller «vanlig skolegang», må det etter sakkyndig er ferdig gjøres et enkeltvedtak.
  - Både sakkyndig og enkeltvedtak må endres dersom situasjonen endrer seg vesentlig til det positive eller negative
- Etter at enkeltvedtaket er gjort må det lages IOP, som speiler elevens behov i fraværssituasjonen og er spesifikk på behovene.
  - IOP må også endres dersom sakkyndig og enkeltvedtak endres.
  - IOP må hele tiden være et «levende» dokument, som brukes og som tas med i evalueringsmøtene.
- Årsrapport skrives underveis, og speiler situasjonen, ikke en generell rapport som bare sier noe om fagene, men også noe om utfordringene.
- Målet er at elev, foreldre og skole opplever at det er god sammenheng mellom elevens situasjon, sakkyndig vurdering, enkeltvedtak og IOP'en som omhandler skolehverdagen.

EVALUERING

Samarbeidsavtalen og tiltakene skal evalueres og det skal avtales et møte mot slutten av perioden. Noen ganger vil det være behov for å evaluere avtalen underveis, eksempelvis ukentlig. I evalueringsmøtet skal effekten av tiltakene vurderes.

Dersom fraværet har gått merkbart ned eller opphørt, vurderer aktørene om tiltakene skal avsluttes eller fortsette.

Dersom fraværet har gått noe ned, vurderer aktørene om de skal lage en ny samarbeidsavtale, drøfte eventuelt nye tiltak, eller gå inn i aktiv oppfølging.

Saken skal opp på nytt i skolens ressursteam.

Dersom fraværet er uendret eller økende skal skolen gå til aktiv oppfølging.

SAMARBEIDSMØTE

Når det er besluttet å gå til aktiv oppfølging, kaller skolen inn til et møte med PP-tjenesten, foreldre og eleven selv. Målet er å drøfte mulige tiltak og eventuelt om eleven skal henvises til PP-tjenesten. I møtet skal det også avklares om andre aktuelle instanser, som spesialisthelsetjenesten eller fastlegen, skal inn.

Skolen og PP-rådgiver skal kun drøfte om det skal sendes en bekymringsmelding til barneverntjenesten, dersom det foreligger grunnlag for melding etter ordinært regelverk, eller foresatte gir uttrykk for at et samarbeid med barnevern er ønskelig. I noen saker er barnevernet allerede en sentral støttepartner i familiens situasjon, og er dermed en naturlig samarbeidspartner. Bekymringsmelding er for øvrig *ikke* en del av en fraværsoppfølging.

YTTERLIGERE KARTLEGGING OG TILTAK

Tiltakssirkelen skal brukes i samarbeidsmøtene for å kartlegge eleven og situasjonen rundt ham/henne. Det er nødvendig med tydelige retningslinjer og en klar ansvarsfordeling for hvordan eleven skal følges opp, også utenfor skolen. Alle involverte kan (ikke skal) få konkrete oppgaver fra gang til gang. I tillegg skal det fastsettes tidspunkt for neste møte. Møtehyppighet og eksterne deltakere må vurderes fra sak til sak.

Arbeid med alvorlig skolefravær kan virke overveldende på alle involverte parter. Underveis i hele prosessen er det viktig å ha en hyggelig innsjekk med følgende spørsmål: HVOR lite SKAL TIL FØR DET HJELPER? Veien tilbake til et godt og trygt skolenærvær er bestående av små og større hendelser, alle bidrag, alle små skritt og dråper som kan støtte i riktig retning. Ofte er det i detaljene og i små justeringer vi finner stort potensiale for endring.

HJEMMEUNDERVISNING OG FRITAK FRA OPPLÆRINGSPLIKTEN

Undervisning hjemme på bakgrunn av elevens helsetilstand kan anbefales som en del av spesialundervisning etter utredning hos PP- tjenesten. Ved en anbefaling om hjemmeundervisning kreves det en legeerklæring med vurdering av om det er urimelig at eleven skal gjennomføre opplæringsplikten på skolen. Å motta hjemmeundervisning 1:1 kan være svært intenst for eleven. Det er derfor også et kriterium at eleven selv samtykker til å få besøk hjem, og videre at eleven selv ønsker å ha faglig undervisning gitt hjemme. Ordinært gis hjemmeundervisning i et svært redusert timeantall i uken (gjærne 1-3 timer a 20-45 minutter), etter elevens toleranse og mottakelighet.

Ved langvarig sykdom eller vansker der det ikke er forsvarlig for eleven å motta opplæring, skal PP-tjenesten gjøre en sakkyndig vurdering hvor det vurderes delvis eller helt fritak fra opplæringsplikten (Oppll § 2-1). Ved vurdering av fritak fra opplæringsplikten, skal det alltid foreligge en legeerklæring eller dokumentasjon som beskriver elevens helsetilstand, og elevens grad av mulighet til å motta opplæring. Der det er urimelig overfor eleven å gjennomføre opplæringsplikten, helt eller delvis, skal skolen fatte enkeltvedtak om dette, etter sakkyndig vurdering. Et delvis eller helt fritak for opplæringsplikten gjelder kun elevens rett til å motta opplæring, og er på ingen måte å fortolke som et redusert ansvar fra skolen for å tilrettelegge og følge opp eleven.

Råd fra elevrådene i Holeskolen – Hva er en god skole

- Hyggelige og gode lærere
- Lærere som ikke prater for lenge i timen. Forklar kort på kort tid, som gjør at elevene forstår det
- Tilgang på gode rom og fellesarealer
- Attraktiv skolegård/utearealer
- Læring gjennom praktisk og variert undervisning – et kjedelig fag kan bli mer morsomt når det er noe annerledes å gjøre
- En god lærer lytter og hjelper
- Sørg for at alle får blitt med og blir engasjert
- Medvirkning på hva som gjøres i timene
- Har man sittet lenge på pulten, kan man få en quiz eller bryte opp med lek eller friminutt innimellom
- Lenger friminutt – så man rekker å være ute (ikke bare kle på og av)
- Et godt klassemiljø

Råd fra elevrådene i Holeskolen - Når nærvær er vanskelig

- Spør eleven før voksen ringer hjem
- Prat med eleven
- Spør om det er noen andre (ansatte, medelever) de vil prate med, om eleven ikke vil prate med deg
- Vit om eleven har en voksen som han/hun kan stole på
- Ikke gjør sånn at man føler seg annerledes
- Respekter at noen elever liker å kunne trekke seg litt tilbake
- Jobb for et godt klassemiljø

Råd fra elevrådene i Holeskolen - når en elev har fravær

- Planlegg hvordan man skal ta i mot, slik at man tar i mot hyggelig
- Hyggelig hvis alle sier hei
- Send en hilsen til den som er mye hjemme
  - Fra klassen
  - Fra kontaktlærer
- Fortell hva klassen har jobbet med, slik at man får oversikt (ikke bare vis til itslearning eller planene)
- Lag avtale med eleven og foreldre om det skal gjøres oppgaver hjemme mens eleven er fraværende
- Lag en avtale med eleven om prøver og karakterer – spesielt for avsluttende fag og elever som går i 10. klasse
- Snakk med oss om møter og ta oss med på møtene (hvem deltar på møtene, hva skal vi snakke om, hva har blitt snakket om)

Oversikt over lovverk

Barn og unge har en lovpålagt plikt til skolegang på grunnskolen. Det er flere lovverk som er relevante for å sikre at elevene fullfører grunnskoleopplæringen. Denne oversikten viser ansvarsområder og relevante lovverk som elever, foreldre og skole må forholde seg til. I tillegg beskrives ansvarsområde og henvisningsgrunnlag for instanser som kan være til hjelp og nytte i forbindelse med alvorlig skolefravær.

Ansvarsområder	Relevant lovverk
<p>Skole</p> <ul style="list-style-type: none"> Barn og unge har rett til offentlig grunnskoleopplæring. Barn og unge har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. Skolen skal legge til rette for et skolemiljø som fremmer læring og trivsel og som er trygt for elevene. Den enkelte elev har rett til tilpasset opplæring og særskilt tilpasset opplæring. Skolen skal høre og ta hensyn til barnets stemme. Skolen skal sørge for samarbeid med hjemmet. Tiltak knyttet til alvorlig skolefravær stiller krav til bl.a. skriftlighet, begrunnelse, underretning og utredning. Ved alvorlig skolefravær skal rektor fatte enkeltvedtak i henhold til relevant lovverk. Skolens ansatte plikter å melde fra dersom de er vitne til at elever ikke har det bra på skolen. Ansatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret. 	<p><i>Opplæringsloven § 2-1</i></p> <p><i>Opplæringsloven kap. 9A</i></p> <p><i>Opplæringsloven §§ 1-1 og 13-3d</i></p> <p><i>Barnekonvensjonen artikkel 12 og Forvaltningsloven § 17</i></p> <p><i>Forvaltningsloven §§§§ 17, 23, 24 og 27</i></p> <p><i>Opplæringsloven kap. 9A Opplæringsloven kap. 9A</i></p>
<p>Hjem</p> <ul style="list-style-type: none"> Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Foresatte kan straffes med bøter dersom de forsømmer dette ansvaret. Foresatte har ansvaret for å sørge for at deres barn får utdanning etter deres evner og forutsetninger. Foresatte må levere skriftlig melding til skolen hvis en elev er fra værende, og søke om permisjon ved ønske om at elever skal være fraværende fra skolen utenom angitte ferier. 	<p><i>Opplæringsloven § 2-1</i></p> <p><i>Lov om barn og foresatte §30</i></p> <p><i>Opplæringsloven § 2-11</i></p>
<p>Elev</p> <ul style="list-style-type: none"> Barn og unge har rett og plikt til grunnskoleopplæring. Fravær kan få konsekvenser for ordenskarakteren. Fravær føres på vitnemålet. 	<p><i>Opplæringsloven § 2-1</i></p> <p><i>Opplæringsloven § 3-5</i></p> <p><i>Opplæringsloven § 2-11</i> <i>Forskrift til opplæringsloven § 3-41</i></p>

Ansvarsområder	Relevant lovverk	Hvem kan henvise?	Når skal det henvises?
<p>Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT)</p> <ul style="list-style-type: none"> • PPT er kommunens rådgivende og sakkyndige instans ved spørsmål som omhandler barn, ungdom og voksne som har en vanskelig opplærings- eller oppvekstsituasjon. • PP-tjenesten skal utarbeide sakkyndige vurderinger ved spørsmål om rett til spesialundervisning basert på hvorvidt den enkelte elev får eller kan få utbytte av den ordinære opplæringen. PPT skal vurdere retten til spesialundervisning samt omfang og innhold i spesialundervisningen. • PP-tjenesten jobber på systemnivå med å hjelpe skolen med å tilrettelegge undervisningen for alle elever, fortrinnsvis gjennom veiledning og rådgivning. • Råd og veiledning til foresatte. 	<p><i>Opplæringsloven § 5-6</i></p> <p><i>Opplæringsloven §§ 5-1, 5-7</i></p> <p><i>Stortingsmelding 30 (2013 - 2014)</i></p>	<p>I tillegg til foresatte kan både helsestasjon, barne- hage og skole melde behov for bistand fra PPT. Barn og unge kan selv ta kontakt med PPT.</p>	<p>Ved alvorlig skolefravær skal det henvises til PPT dersom skolens tiltak (utarbeidet i samarbeidsavtalen) ikke har ført til endringer ved elevens tilstedeværelse på skolen.</p>
<p>Skolehelsetjenesten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Helseøster arbeider med helsefremming, forebygging og tidlig intervensjon. • Helsetjenesten skal tidlig identifisere skjev utvikling og utsatthet hos barn og unge, og bidra til å sette inn tiltak på ulike arenaer i barn og unges liv for å snu en negativ utvikling. • Helseøster jobber på individ-, gruppe-, og systemnivå og samarbeider med skolen, foresatte og andre tverrfaglige samarbeidspartnere. Helseøster kan videreformidle kontakt med psykisk helseteam, fastlege eller andre instanser ved behov. 	<p><i>Nasjonal faglig retningslinje for helsefremmende og forebyggende arbeid i helsestasjon, skolehelsetjeneste og helsestasjon for ungdom.</i></p>	<p>Tilbud til alle skoleelever i kommunen. Det er ikke nødvendig med henvisning.</p>	<p>Det er en skolehelsetjeneste ved hver skole i kommunen. Skole, foresatte og elev står fritt til å søke hjelp og råd hos skolehelsetjenesten</p>
<p>Barneverntjenesten</p> <ul style="list-style-type: none"> • Barneverntjenesten skal bidra til at barn og unge får trygge oppveksts- vilkår. Tjenesten skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid. • Barneverntjenestens viktigste oppgaver er å undersøke hvordan barnets hverdag er, gi den hjelpen som passer best for barn og familier i den situasjonen de er i, hjelpe familien komme i kontakt med andre hjelpe- instanser og samarbeide med andre instanser ved behov. • Barneverntjenestens arbeidsområde er å gi hjelp i hjemmet og sikre at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg dersom de trenger det. Tiltakene som settes inn igangsettes som regel med samtykke fra familien. Det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak til barnets beste. 	<p><i>Barnevernloven § 1-1</i></p> <p><i>Barnevernloven § 4-3</i></p>	<p>Alle kan sende muntlig eller skriftlig bekymringsmelding til barneverntjenesten. Som privatperson er det mulig å være anonym. Offentlige instanser har melde- og opplysningsplikt dersom de har grunn til å tro at et barn blir utsatt for grov omsorgssvikt. Meldere får skriftlig tilbakemelding om at bekymringsmelding er mottatt, og om den henlegges eller om det åpnes undersøkelse.</p>	<p>Alle som er bekymret for et barns utvikling eller omsorg kan ta kontakt med barneverntjenesten omdette. Foresatte kan selv kontakte Barneverntjenesten. Offentlige instanser skal, dersom det er grunn til å tro at det foreligger alvorlig omsorgssvikt eller når et barn har vist vedvarende atferdsvanser, gi melding til barneverntjenesten. Både private og offentlige instanser kan drøfte saker anonymt med barneverntjenesten.</p>

	Ansvarsområder	Relevant lovverk	Hvem kan henvise?	Når skal det henvises?
Poliklinikk for barn og ungdomspsykiatri (BUP)	<ul style="list-style-type: none"> BUP er et poliklinisk helsetilbud innenfor psykisk helsevern som retter seg mot barn og ungdom under 18 år og deres familier. BUP har spesifikk kompetanse innen utredning og behandling av barn og unges psykiske helse, som for eksempel følelsesmessige vansker og konsentrasjons- og atferdsmessige vansker. BUP arbeider både individuelt med eleven og med dens familie. I noen tilfeller kan BUP henvisse videre til mer spesialiserte tjenester innen psykisk helsevern. 	<p><i>Lov om helsepersonell</i></p> <p><i>Lov om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern</i></p> <p><i>Lov om spesialisthelsetjenester</i></p> <p><i>Lov om pasientrettigheter</i></p> <p><u><i>Psykisk helsevern for barn og unge - Prioriteringsveileder</i></u></p>	<p>Barneverntjenesten, psykolog og fastlege kan henvise til BUP med samtykke fra foresatte.</p> <p>Barn over 16 år må samtykke til henvisning til BUP.</p>	<p>Dersom barnet trenger psykisk helsehjelp og tiltak på kommunalt nivå ikke har ført frem, anbefales det å henvise til BUP. BUP vil da vurdere henvisningen og fatte vedtak om behandlingsfrist innen 10 virkedager.</p>
Fastlegen	<ul style="list-style-type: none"> Fastlegen er en viktig støttespiller i å avklare elevens somatiske tilstand. Fastlegen kan viderehenvise barn og unge til spesialisthelsetjenesten. 		<p>Foresatte og barn/ ungdom kan selv kontakte fastlegen ved ønske eller behov.</p>	<p>Dersom eleven viser eller beskriver symptomer på somatiske plager bør fastlegen kontaktes.</p>

OBS! De forskjellige instansene skal innhente muntlig og/eller skriftlig samtykke fra foresatte og eventuelt elev for å kunne dele opplysninger vedrørende eleven.

REFERANSER

Barr, J. J. & Higgins d'Alessandro, A. (2007): *Adolescent empathy and prosocial behavior in the multidimensional context of school culture.*

J Genet Psychol. 2007 Sep; 168 (3): 231-50.

Ingul, J. M. (2005): *Skolevegring hos barn og unge.* Befring E., Talseth R., og Veia I. (red.): Barn i Norge 2005, Se meg. Oslo: Voksne for barn.

Lysne, A. (1996): *School phobia, Skjønnhetens lysglimt i tilværelsen. En samling artikler av professor Anders Lysne i forbindelse med hans 70-årsdag.*

Rapport nr 4. Universitetet i Oslo. Pedagogisk forskningsinstitutt

Kearney, C. A., & Silverman, W. K. (1996). *The evolution and reconciliation of taxonomic strategies for school refusal behavior.*

Clinical psychology: Science and Practice, 3.

Nittedal kommune(2011): *Alvorlig skolefravær.* En veileder for oppfølging. PP-tjenesten.

Oslo kommune (2009): *Skolevegring –en praktisk og faglig veileder.* Utdanningsetaten

Bærum kommune (2018): *Fravær rutiner – Tidlig innsatts og tverrfaglig samarbeid*

Lier kommune (2020): *Veileder for forebygging og oppfølging av bekymringsfullt skolefravær*

Otnes, A. (2016): *Å kurere gruff. En framgangsmåte for samarbeid rundt barn og ungdom med skolefravær.*

Spesialistopp-gave i klinisk barne- og ungdomspsykologi. Bufetat Region Øst.

Røkholt, Bugge, Sandvik og Sandanger (red), (2018): *Sorg (2.utg).* Fagbokforlaget.

Schultz, Røkholt, Skarstein, Strøm og Langballe, 2019): *Pedagogisk oppfølging av traumatiserte elever - kva kan skolen lære i etterkant av massakeren på Utøya?. I: Å leve vidare etter katastrofen. Stressreaksjoner og oppfølging etter traumer.* Dyb og Jensen (red). Gyldendal.

HOLE kommune

Holeskolene

Kontaktinformasjon: Tjenesteleder skole, Merete Ludmann, e-post: merete.ludmann@hole.kommune.no
Tlf. sentralbord: 32 16 11 00.